

ВПРОВАДЖЕННЯ В ПРАКТИКУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ – УЧАСНИКІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕДОВИХ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

У статті здійснено дослідження й обґрунтовано напрями впровадження в діяльність українських підприємств – учасників зовнішньоекономічної діяльності зарубіжного досвіду формування та організації роботи системи внутрішнього аудиту. Встановлено, що організація внутрішнього аудиту є невід'ємною частиною процесу формування фінансової звітності підприємства – учасника ЗЕД. Запропоновано систему аудиторських процедур, що дає змогу забезпечити якісний внутрішній контроль за операціями ЗЕД організацій. Визначено доцільність побудови системи ризик-менеджменту в зовнішньоторговельних компаніях, що покликані управляти існуючими в організації ризиками.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, внутрішній аудит, організація, контроль.

I. Вступ

На сучасному етапі змінилися вимоги до формування бухгалтерської звітності. У її складі виокремилися такі напрями обліку, як: фінансовий, податковий і управлінський. Крім того, сьогодні стала актуальною проблема якості формованої фінансової звітності організацій-імпортерів. Ця обставина змушує компанії по-новому поглянути на проблему організації внутрішнього контролю. У якісній фінансовій звітності зацікавлені власники, інвестори, кредитори не тільки в Україні, а й за її межами.

Істотний вплив на якість бухгалтерської звітності також мають постійні зміни валютно-митного та податкового законодавства, що збільшує ризик неправомірного відображення імпортерських операцій. Залишаються нерозкритими питання організації системи внутрішнього контролю за проведенням імпортерських операцій, а також аудиту відповідних імпортерських операцій.

Окремі аспекти внутрішнього аудиту висвітлювали в наукових працях вітчизняні вчені, зокрема М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, З.В. Гуцайлюк, Г.М. Давидов, Н.І. Дорош, З.В. Задорожний, С.Я. Зубілевич, Л.М. Кіндрацька, М.В. Кужельний, Л.П. Кулаковська, Я.Д. Крупка, О.А. Петрик, І.І. Пилипенко, Ю.В. Піча, М.С. Пушкар, О.Ю. Редько, В.С. Рудницький, В.Я. Савченко, В.К. Савчук, В.В. Сопко, Б.Ф. Усач, В.О. Шевчук, М.Т. Щирба, а також зарубіжні – В.А. Андреев, А. Аренс, Ф.Л. Дефліз, Г.Р. Дженик, П.І. Камишанов,

Дж. Лоббек, Х.Ш. Мулахметов, Ю.Г. Одегов, В.М. О'Рейлі, Дж. Робертсон, А. Роджер, В.П. Суйц, А.А. Терехов, А.Д. Шеремет. Незважаючи на вагомий науковий положення зазначених авторів, повної концепції внутрішнього аудиту поки що не розроблено.

II. Постановка завдання

Мета статті – дослідити та визначити напрями впровадження в діяльність українських підприємств – учасників зовнішньоекономічної діяльності зарубіжного досвіду формування та організації роботи системи внутрішнього аудиту.

III. Результати

Розвиток ринкових відносин в Україні та розширення господарських зв'язків між економічними суб'єктами різних форм власності визначає підвищені вимоги до достовірності фінансової звітності організацій. Зовнішньоторговельні організації повинні приділяти особливу увагу вибору партнерів, з якими укладають договори на імпортерські матеріальні цінності, надання послуг тощо. У процесі прийняття рішення необхідно вивчити фінансову звітність потенційних партнерів, проаналізувати інформацію, отриману з інших джерел. Акціонери також висувують підвищені вимоги до якості фінансової звітності зовнішньоторговельних організацій. Їм необхідна своєчасна інформація про ризики, що впливають на діяльність організації-імпортера.

Фінансова звітність зовнішньоторговельної організації має бути складеною відповідно до затверджених єдиних для всіх організацій правил. Користувачі цієї фінансової звітності повинні бути впевнені, що у звітності

сті відображені всі істотні господарські процеси. Фінансова звітність повинна достовірно відображати фінансовий стан і фінансові результати діяльності зовнішньоторговельної організації.

Вирішення цього завдання може бути доручено спеціальним внутрішнім підрозділам, до обов'язків яких входить здійснення контролю за формуванням достовірних звітних даних. Перехід на нові умови господарювання вимагає від зовнішньоторговельних організацій створення структурного підрозділу, який узяв би на себе функції контролера й координатора діяльності всіх структурних підрозділів. Таким підрозділом повинен бути відділ внутрішнього контролю. Протягом останніх 10–15 років в Україні перед відділом внутрішнього контролю, в основному, ставили завдання у сфері податкового консультування та створення системи оптимізації оподаткування зовнішньоторговельної організації. Часто цей структурний підрозділ підпорядковувався головному бухгалтеру організації, що фактично позбавляло його можливості здійснювати незалежний контроль за процесом усього виробничого процесу [1].

Враховуючи перелік завдань, які повинен вирішувати відділ внутрішнього контролю, він має бути незалежним структурним підрозділом, що підпорядковується безпосередньо власнику компанії або його керівнику. Тільки в цьому випадку можливе вирішення поставлених перед ним завдань: забезпечення дотримання вимог законодавства України в процесі здійснення зовнішньоторговельної діяльності; забезпечення надійності та достовірності інформації; захист активів і власності компанії; забезпечення точності й повноти складання фінансової документації; запобігання помилкам і спотворенням інформації; виконання наказів, розпоряджень та інших вказівок керівництва компанії всіма структурними підрозділами; дотримання трудової дисципліни співробітниками підприємства.

Внутрішній контроль за ходом виробничого процесу й контроль за його відображенням у даних бухгалтерського обліку дає можливість підприємству-імпортеру виявити основні ризики, що впливають на ефективність діяльності компанії. Аналіз та управління ризиками повинні стати невід'ємною частиною управління виробничим процесом. Це дасть можливість компанії запобігти втратам, підвищити ефективність роботи організації, отримати максимальний прибуток. Таким чином, визначення найбільш істотних ризиків, які супроводжують імпорт матеріальних цінностей, є першорядним завданням на етапі побудови системи внутрішнього контролю.

Процес створення системи внутрішнього контролю можна поділити на такі етапи: визначення напрямів внутрішнього контролю;

опис контрольних процедур; виявлення та аналіз ризиків; періодичне тестування якості системи внутрішнього контролю [2].

Для більшості вітчизняних підприємств-імпортерів формування відділу внутрішнього контролю і його участь у процесі ведення господарської діяльності є нововведенням. Протягом тривалого періоду часу контрольні функції були рівномірно розподілені між усіма структурними підрозділами організації. Як правило, оперативний контроль за діяльністю підрозділу здійснював його керівник. Виявлені таким чином проблеми й помилки так і залишалися всередині підрозділу. Вплив виявлених проблем на діяльність інших підрозділів зовнішньоторговельної організації ніхто не аналізував.

Створення відділу внутрішнього контролю дає можливість організації здійснювати контроль за господарськими процесами від моменту їх виникнення до їх завершення. Тому на початковому етапі необхідно визначити найбільш значущі бізнес-процеси й залучені в них структурні підрозділи. Як правило, контрольні процедури повинні поширюватися на підрозділи, зайняті в основному виробничому процесі, процесі поставки імпортованих матеріальних цінностей, придбання виняткових прав у іноземного правласника, збуту і реалізації, а також на підрозділи, пов'язані з обліком грошових коштів і формуванням фінансової звітності зовнішньоторговельної організації. У кінцевому підсумку, має бути створена система внутрішнього контролю, спрямована на забезпечення безперебійного функціонування організації відповідно до чинного в Україні законодавства.

Досягнення поставлених завдань неможливе без розробки контрольних процедур. Розробка внутрішніх контрольних процедур є ключовим моментом у процесі формування відділу внутрішнього контролю організації. Контрольні процедури повинні містити механізми виявлення суттєвих помилок на етапі їх виникнення. Для цього необхідно визначити, яка помилка є суттєвою, тобто може ввести в оману менеджмент компанії і потенційних інвесторів.

На етапі формування контрольних процедур може виявитися корисним і досвід західних країн, а саме доцільно враховувати і вимоги Закону Сарбейнса-Окслі, що був прийнятий у США 30.07.2002 р. [3].

Цей Закон зобов'язав публічні компанії (незалежно від місця їх реєстрації та діяльності), чії акції зареєстровані Комісією з цінних паперів і бірж США, вести фінансову документацію відповідно до загальнонаціональних стандартів бухгалтерського обліку. Закон розширив права державного контролю за здійсненням корпоративного аудиту,

вніс істотні зміни у сфері управління та посилив вимоги до розкриття інформації.

Положення цього Закону торкнулися також Кодексу корпоративної поведінки, насамперед, вищих фінансових співробітників компанії. Кодекс являє собою набір стандартів, які призначені для протидії зловживанням і просування ряду принципів чесного ведення бізнесу. Відповідно до вимог Закону, кожен емітент повинен вказувати у своїх періодичних звітах, що він прийняв Кодекс корпоративної поведінки для вищих фінансових співробітників компанії.

Стаття 404 “Управління та оцінка фінансового контролю” Закону Сарбейнса-Окслі передбачає впровадження в організації системи внутрішнього контролю та контрольних процедур формування фінансової звітності, а також щорічної оцінки їх ефективності. Ця стаття вимагає від керівників організації вжити заходів забезпечення ефективності системи внутрішнього контролю за підготовкою фінансової звітності, передбачає вдосконалення системи внутрішнього контролю та управління ризиками, пов’язаних із системами й процедурами формування фінансової звітності. Система внутрішнього контролю компанії повинна постійно тестуватися. Отримані результати мають бути оформлені у вигляді звіту, затвердженого керівництвом компанії. У статті міститься вимога про необхідність проведення аудиторської перевірки рівня системи внутрішнього контролю компанії. У поданих звітах про стан системи внутрішнього контролю організації повинні бути розкриті усі суттєві недоліки системи внутрішнього контролю і повинні міститися пропозиції щодо їх усунення.

Ключова роль в ефективному виконанні вимог ст. 404 “Управління та оцінка фінансового контролю” покладається на аудиторський комітет. Аудиторський комітет – це внутрішня структура організації, до обов’язків якої входить, зокрема, аналіз фінансової звітності щодо її повноти та достовірності. Аудиторський комітет повинен брати участь у виборі незалежної аудиторської фірми й сприяти ефективній роботі з проведення зовнішньої аудиторської перевірки. Відповідно до вимог вищезазначеного Закону зовнішнім аудиторам повинні бути надані документи про виконання аудиторським комітетом своїх наглядових функцій.

Стаття 404 “Управління та оцінка фінансового контролю” висуває вимоги про необхідність оцінювання всіх складових системи внутрішнього контролю. Причому ця вимога включає в себе не лише власне контрольні процедури, а й процедури контролю за системою внутрішнього контролю самої організації, аналіз ризиків, що супроводжують її діяльність.

Зазначені заходи спрямовані, перш за все, на забезпечення права потенційних інвесторів отримувати достовірну інформацію про фінансовий стан компанії-емітента.

Дотримання положень Закону Сарбейнса-Окслі стосується тих організацій в Україні, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність у США, а також тих, хто зацікавлений у створенні якісної фінансової звітності з метою забезпечення ефективного управління організацією. У цьому випадку багато зовнішньоторговельних організацій вдаються до допомоги міжнародних аудиторських фірм, які мають досвід у створенні контрольних процедур в організації відповідно до вимог цього Закону.

Внутрішні контрольні процедури повинні затверджуватися керівництвом або власниками компанії і бути основним документом, що визначає порядок роботи відділу внутрішнього контролю.

На етапі розробки контрольних процедур необхідно враховувати, що на діяльність організації впливає велика кількість ризиків: ринкові, кредитні, інвестиційні, юридичні тощо. Відповідні ризики необхідно враховувати в процесі здійснення господарської діяльності, оскільки вони можуть привести до значних фінансових втрат компанії. Одне з найважливіших завдань, що стоять перед компанією, – це створення ефективної системи управління ризиками.

У зарубіжних компаніях існують стандарти побудови системи ризик-менеджменту. В українських зовнішньоторговельних компаніях процеси зі створення системи управління ризиками тільки починають розроблятися. Існують різні способи оцінювання ризиків компаніями. У ряді компаній оцінювання ризиків здійснюється на підставі того досвіду й знань, якими володіють менеджери, ряд компаній залучає експертів, деякі організації використовують прийняті в компанії процедури оцінювання ризиків. Існують і такі організації, які не здійснюють оцінювання ризиків.

Тим не менше, багато господарських процесів зовнішньоторговельної організації пов’язані з певними ризиками.

Значний вплив на діяльність організації здійснюють ринкові ризики. Вони пов’язані із зовнішніми умовами, в яких зовнішньоторговельна організація здійснює господарську діяльність. До ринкових ризиків належать: зміна цін на різні товари й послуги; коливання обмінних курсів валют; зміна котирувань на фондових ринках тощо [4]. Ці ризики безпосередньо впливають на такі активи компанії, як грошові кошти, матеріали, товари, фінансові вкладення тощо, а також на фінансовий результат діяльності компанії. Сьогодні світова фінансова криза робить істотний вплив на здійснення зовнішньоторговельної діяльності. Багато організацій

змушені вживати кардинальних заходів (скорочення персоналу, заморожування інвестиційних проектів тощо). Все це негативно позначається на фінансовому результаті діяльності зовнішньоторговельної організації. У сформованій ситуації велика відповідальність покладається на рішення, прийняті фінансовими службами.

Ведення господарської діяльності супроводжується також кредитним ризиком. Процес реалізації продукції, надання матеріальних цінностей у лізинг, а також здійснення фінансових вкладень у вигляді позик, виданих іншим організаціям, пов'язаний з ризиком неотримання або неповернення коштів. Організація-імпортер може зазнати певних фінансових втрат, пов'язаних з нездатністю або відмовою контрагента виконати свої кредитні зобов'язання. Таким чином, довіряючи кому-небудь свої кошти, компанія бере на себе кредитний ризик.

Значний вплив на успішний розвиток зовнішньоторговельної організації має кваліфікація персоналу. Помилки співробітників можуть коштувати компанії значних фінансових втрат. Наприклад, фінансовий результат від розміщення вільних грошових коштів безпосередньо залежить від компетентності фінансового персоналу. Необхідно враховувати й ризик шахрайства з боку персоналу компанії.

Стикаються зовнішньоторговельні організації й з ризиком ліквідності. Він пов'язаний з браком грошових коштів, тобто з нездатністю компанії виконати свої зобов'язання перед контрагентами у встановлені терміни. У результаті організація буде змушена сплатити пені й штрафи за несвоєчасне здійснення платежу. Невиконання зобов'язань у встановлений термін може також негативно позначитися на репутації зовнішньоторговельної організації.

В Україні триває процес формування юридичної та податкової систем. Для зовнішньоторговельних організацій зберігається ризик зміни чинного законодавства та податкової системи. З одного боку, зміни в чинному законодавстві можуть призвести до збільшення витрат організації, з іншого – несвоєчасне застосування нових законодавчих норм може призвести до штрафних санкцій. На фінансовий стан зовнішньоторговельних організацій при здійсненні імпортерських операцій може вплинути і зміна податкових ставок при ввезенні матеріальних цінностей на митну територію України.

Таким чином, основне завдання зовнішньоторговельної організації полягає в тому, щоб мінімізувати вплив різних ризиків на діяльність організації-імпортера. З цією метою у складі підрозділу внутрішнього контролю доцільним є введення посади ризик-менеджера. Для найбільш істотних ризиків, пов'язаних зі

значними фінансовими втратами, повинні бути розроблені контрольні процедури.

Сьогодні одним з найбільш поширених способів управління ризиками у вітчизняних імпортерів є страхування. Зовнішньоторговельні організації повинні страхувати всі найбільш істотні ризики, з якими неминуче пов'язаний імпортер матеріальних цінностей, а також придбання нематеріальних активів у іноземних правовласників. Найчастіше організації-імпортери страхують майно, вантажі, відповідальність перед третіми особами. Впровадження системи управління ризиками дає можливість скоротити витрати на страхування, оскільки з'явиться можливість своєчасно виявляти й проводити превентивні заходи за багатьма вищепереліченими ризиками. У результаті ймовірність настання страхового випадку зменшиться, що дасть можливість зовнішньоторговельному підприємству скоротити витрати зі страхування з цього ризику. Впровадження системи внутрішнього контролю дасть можливість скоординувати діяльність всіх структурних підрозділів організації, своєчасно забезпечити керівництво організації інформацією, необхідною для прийняття управлінських рішень.

Останнім часом підвищені вимоги висувають до якості фінансової звітності організації. Інвесторам і кредиторам потрібна достовірна та об'єктивна інформація про фінансовий стан організації, які є потенційними партнерами. Вирішення проблеми полягає не лише у створенні системи внутрішнього контролю, а й постійному тестуванні застосовуваних контрольних процедур [5].

Зазвичай, зовнішньоторговельні організації здійснюють обробку даних з використанням комп'ютерних програм. Це можуть бути як придбані програми обробки даних, так і створені усередині самої організації.

Проте, використання готових комп'ютерних програм не гарантує зовнішньоторговельній організації високу якість обробки інформації. Вибір комп'ютерної програми обробки даних повинен ґрунтуватися на попередньому оцінюванні якості програми та її можливостей. Зовнішньоторговельній організації необхідно переконатися, що придбана програма дасть можливість вирішити всі поставлені перед нею завдання. Сьогодні великого значення набуває можливість отримання оперативної інформації, необхідної для прийняття своєчасних управлінських рішень.

Коли використовувати програми обробки даних не можуть вирішити поставлених перед ними завдань, зовнішньоторговельні організації починають розробляти власне програмне забезпечення. Розробники програм, таким чином, намагаються поліпшити якість обробки інформації, створити програмне забезпечення, що дає можливість

оперативно вирішувати завдання, що стоять перед організацією-імпортером. Проте на створення програми, як правило, виділяється обмежена кількість часу. Це пов'язано з потребою організації в найкоротші терміни впровадити нову систему й вирішити наболілі проблеми [6]. Це збільшує ризик виникнення помилок в процесі обробки даних у комп'ютерних системах. Цю обставину необхідно враховувати під час організації системи внутрішнього контролю за формуванням фінансової звітності організації.

Співробітники відділу внутрішнього контролю повинні стежити за процесом упровадження комп'ютерної системи обробки даних, а також за процесом навчання персоналу. Важливо переконатися в надійності застосовуваної системи й розробити контрольні процедури, що дають можливість виявляти помилки на всіх стадіях обробки даних і формуванні фінансових звітів.

Завдання відділу внутрішнього контролю також полягає в тому, щоб своєчасно виявляти системні помилки в обліку. Необхідно розробити контрольні процедури для відстеження нестандартних господарських операцій.

Важливим етапом упровадження системи внутрішнього контролю є періодичне тестування самої системи внутрішнього контролю. Це необхідно для підтвердження того, що всі розроблені й затверджені контрольні процедури дотримуються і є актуальними. Іншими словами, створена та зовнішньоторговельній організації система внутрішнього контролю повинна бути ефективною і вирішувати поставлені перед нею завдання. Також у процесі тестування системи контролю можуть бути виявлені помилки, що не були зафіксовані системою контролю на більш ранній стадії. У цьому випадку контрольні процедури повинні бути скореговані. Таким чином, тестування системи внутрішнього контролю дає можливість забезпечити ефективність усіх контрольних процедур, а також їх постійне вдосконалення.

IV. Висновки

Вивчення вітчизняної та зарубіжної літератури й узагальнення діючої практики обліку та контролю за здійсненням імпортерських операцій дало змогу розробити систему внутрішнього контролю за проведенням операцій ЗЕД. До основних ризиків, що впливають на діяльність організацій-імпортерів, слід зарахувати ринкові, кредитні, інвестиційні, юридичні тощо. Ці ризики необхідно аналізувати та враховувати під час господарської діяльності, оскільки вони можуть призвести до значних фінансових втрат компанії.

Власникам, інвесторам і кредиторам необхідна впевненість у достовірності звітних даних підприємства учасника ЗЕД про хід здійснення імпортерських угод, а також повноті поданих даних. Забезпечувати дотримання інтере-

сів власників, інвесторів і кредиторів покликана служба внутрішнього контролю організації – учасника ЗЕД.

У зовнішньоторговельних компаніях доцільно побудувати системи ризик-менеджменту, покликані управляти існуючими в організації ризиками. Успішне ведення зовнішньоторговельної діяльності залежить від здатності компанії своєчасно виявляти властиві бізнес-процесам ризики й аналізувати їх вплив на діяльність компанії в цілому. Більшість вітчизняних компаній не мають у своїй структурі підрозділи внутрішнього контролю і не відстежують вплив існуючих в організації проблем на результати діяльності компанії в цілому і кожного структурного підрозділу окремо. Як правило, контроль за діяльністю структурних підрозділів організацій-імпортерів здійснює керівник підрозділу. Вплив виявлених помилок і проблем на діяльність інших підрозділів не аналізують. Це негативно позначається на результатах діяльності компанії загалом.

Таким чином, організація внутрішнього аудиту є невід'ємною частиною процесу формування фінансової звітності підприємства – учасника ЗЕД. Запропонована система аудиторських процедур дає змогу забезпечити якісний внутрішній контроль за операціями ЗЕД організації.

Список використаної літератури

1. Гуцаленко Л.В. Система внутрішнього контролю: сучасний стан та шляхи вдосконалення / Л.В. Гуцаленко // Збірник наукових праць. – Вінниця, 2009. – Вип. 38. – С. 116–126.
2. Шухман М.Е. Формалізація організаційної структури служби внутрішнього аудиту в загальній структурі управління корпораціями / М.Е. Шухман // Торгівля і ринок України. – Донецьк, 2010. – Вип. 30. – Т. 2. – С. 481–488.
3. Рябокучка Л. Закон Сарбейнса-Оксли: влияние на аудит и последствия принятия / Л. Рябокучка // Незалежний аудитор. – 2013. – № 2(13). – С. 45–50.
4. Карпова К.В. Загрози та ризики економічній безпеці суб'єкта господарської діяльності / К.В. Карпова // Національна і міжнародна безпека в сучасних трансформаційних процесах. – К., 2011. – С. 43–45.
5. Утенкова К.О. Місце внутрішнього аудиту в сучасних умовах господарювання / К.О. Утенкова // Ринкові трансформації та економічний механізм підвищення ефективності підприємств аграрного сектора. – Х., 2009. – С. 340–341.
6. Садекова А.М. Параметри оцінки підсистеми бухгалтерського контролю в середовищі комп'ютерної обробки даних / А.М. Садекова // Торгівля і ринок України. – Донецьк, 2010. – Вип. 30. – Т. 2. – С. 436–441.

Стаття надійшла до редакції 09.04.2014.

Болдуйев М.В. Внедрение в практику украинских предприятий – участников внешнеэкономической деятельности передовых международных стандартов организации внутреннего аудита

В статье исследованы и обоснованы направления внедрения в деятельность украинских предприятий – участников внешнеэкономической деятельности зарубежного опыта формирования и организации работы системы внутреннего аудита. Установлено, что организация внутреннего аудита является неотъемлемой частью процесса формирования финансовой отчетности предприятия – участника ВЭД. Предложенная система аудиторских процедур позволяет обеспечить качественный внутренний контроль операций ВЭД организаций. Определена целесообразность построения системы риск-менеджмента во внешнеэкономических компаниях, которые призваны управлять существующими в организации рисками.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, внутренний аудит, организация, контроль.

Bolduyev M. Implementation in practice of Ukrainian enterprises – participants of foreign economic activity advanced international standards of internal audit

The paper investigated and justified in the areas of implementation of the activities of Ukrainian enterprises – participants import operations of foreign experience of formation and organization of the internal audit system. Established that the organization of the internal audit function is an integral part of the process of financial reporting enterprise importer. The proposed system allows audit procedures provide quality internal controls and import operations organizations.

The main risks affecting the activities of organizations importers should include market, credit, investment, legal and others. These risks should be analyzed and taken into account in the course of economic activity, because they can lead to significant financial losses for the company.

Determine the feasibility of constructing a system of risk management in foreign companies, which are designed to manage existing risks in the organization.

Close cooperation in the implementation and results of the import transaction reflected internal divisions such as the operational department, accounting department, internal control department and finance department of the organization – the importer will allow the organization to receive relevant information about the performance of import contracts, and make timely adjustments in extending business processes.

Key words: trade, internal audit, organization, control.